

Актуальне наукове дослідження системи аграрного права України

В. Ю. Уркевич

доктор юридичних наук, професор кафедри земельного та аграрного права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Дослідження питань системології в науці аграрного права є своєчасним і перспективним з огляду на значний методологічний потенціал системного методу, який може бути основою для ефективного застосування інших методів юридичних досліджень. Системний підхід до дослідження аграрно-правових явищ сприяє розбудові цілісної наукової теорії аграрного права. В цьому аспекті слід привітати вихід друком монографії М. М. Чабаненка, присвяченої характеристиці сучасної системи аграрного права України*, в якій авторомі вдалося інтегровано розглянути низку теоретичних питань.

Здійснене у рецензованій монографії авторське дослідження системи аграрного права вирізняється значним рівнем узагальнення й критичним аналізом багатьох теоретичних питань науки аграрного права. Ре-

зультатом цього став певний підсумок розвитку окремих проблем сучасної аграрно-правової думки, викладений у роботі. Монографія М. М. Чабаненка буде корисною для проведення подальших аграрно-правових досліджень, може зайняти гідне місце в джерельній базі наукових пошуків актуальних проблем аграрного права.

Запропоноване автором монографії науково обґрунтоване бачення системи аграрного права цілком може бути використане в нормотворчій діяльності, у т. ч. й при подальшій кодифікації аграрного законодавства України.

Матеріали та висновки монографії стануть у нагоді в навчальному процесі, сприятимуть систематизації та структуруванню матеріалу в межах навчальної дисципліни «Аграрне право».

Рецензована монографія має чітку логічну структуру і містить три розділи, що об'єднують десять підрозділів.

На початку роботи М. М. Чабаненком проаналізовано історію становлення системи аграрного права. Най-

* Чабаненко М. М. Становлення та розвиток системи аграрного права України : моногр. / М. М. Чабаненко. – Дніпропетровськ : вид-во «Грані», 2015. – 298 с.

важливішим результатом історичного огляду, на нашу думку, слід вважати висновок автора монографії про те, що сучасна система аграрного права почала формуватися після проголошення незалежності Україні й активно розвивається весь цей час. Це фактично означає, що незважаючи на певну наступність аграрного права від сільськогосподарського й колгоспного права, ця галузь має свій самостійний вектор розвитку.

Правильним вбачається вивчення у рецензованій роботі категорій «система» і «структура аграрного права», де наголошується на необхідності їх розмежування. Загалом можна погодитися з твердженнями М. М. Чабаненка, що структура галузі аграрного права – це науково обґрунтоване, логічно-послідовне розміщення аграрно-правових норм, аграрно-правових інститутів (субінститутів), підгалузей аграрного права, які спрямовані на регулювання аграрних відносин; системою ж аграрного права слід вважати цілісний комплекс відмежованих, взаємопов'язаних і взаємодіючих одна з одною аграрно-правових норм, який утворює особливу єдність та є водночас елементом системи вищого порядку – системи права України.

Другий розділ рецензованої монографії присвячено висвітленню питань щодо предмета, методів та принципів аграрного права. Так, заслуговує на увагу критичний аналіз автором системи принципів аграрного права, спрямований на їх оптимізацію. Дослідник сміливо ставить під сумнів існування окремих галузевих принципів аграрного права, що інколи виокремлюються в науковій й навчальній літературі. В підсумку М. М. Чабаненко обґрунтовано подальше

законічну систему галузевих принципів аграрного права, яка включає такі принципи: пріоритетності розвитку сільського господарства серед інших галузей економіки, забезпечення продовольчої безпеки, пріоритетності розвитку соціальної сфери села, екологізації аграрного виробництва.

У третьому розділі монографічної роботи М. М. Чабаненком розглянуто основні структурні елементи системи аграрного права. Заслуговує на увагу авторське дослідження таких категорій аграрного права, як «сільськогосподарська діяльність», «сільськогосподарська продукція», «сільськогосподарський товаровиробник» та «сільськогосподарське підприємство», що разом є одним із системоутворюючих факторів системи аграрного права.

Видається вдалим проведення у монографії аналіз аграрно-правових норм. Виділені їх ознаки не лише характеризують власне аграрно-правові норми, а й надають уявлення про цілісну систему аграрного права, обґрунтовують існування процедурних норм в аграрному праві.

У результаті проведеного наукового дослідження автором сформульоване обґрунтоване бачення системи основних інститутів аграрного права, до яких М. М. Чабаненко відносить, наприклад, інститути: забезпечення пріоритетності розвитку сільськогосподарства України; правового статусу суб'єктів аграрного права; правового режиму майна та земель сільськогосподарських підприємств; державного регулювання сільськогосподарства; правового регулювання виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників та ін.

Заслуговує на увагу й пропозиція автора роботи щодо виділення у скла-

ді галузі аграр
підгалузей: пр
ки й права со
Існування так
тів у межах с
го права вказу
стійний характ

Незважаючи на позитивні аспекти монографії М. М. Мити, варто звернути увагу й на її недоліки. Монографія викликає сумніви щодо її науково-правового відповідалності аграрних правознавцям, стверджує автор. Аджиджа, на думку М. М. Мити, монографії, аграрне право не містить охоплення рядок в аграрному забезпеченні, дальністю іншими (кримінальними, цивільною, гос-

Також автору
б докладніше о
розвитку сист
України, особл
ності адаптації

ді галузі аграрного права України 2-х підгалузей: права продовольчої безпеки й права соціального розвитку села. Існування таких структурних елементів у межах системи галузі аграрного права вказує на її цілісний та самостійний характер.

Незважаючи на викладені та інші позитивні аспекти рецензованої монографії М. М. Чабаненка, слід звернути увагу й на окремі дискусійні положення. Можна висловити певні сумніви щодо існування такого аграрно-правового інституту, як інститут відповідальності за порушення у сфері аграрних правовідносин, як це пропонує автор. Адже, як зазначається у монографії, аграрне право практично не містить охоронних норм, правопорядок в аграрно-правових відносинах забезпечений юридичною відповідальністю іншої галузевої належності (кримінальною, адміністративною, цивільною, господарською тощо).

Також автору монографії слід було б докладніше окреслити перспективи розвитку системи аграрного права України, особливо в аспекті необхідності адаптації положень вітчизня-

ного аграрного законодавства до законодавства ЄС, як це передбачено Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, укладеною у 2014 р.

Незважаючи на висловлені зауваження, варто зазначити, що монографічне дослідження М. М. Чабаненка пронизане ідеєю самостійності аграрного права України як галузі права, хоча у той же час автор не оминає увагою існуючі наукові проблеми його систематики, пропонуючи їх логічне вирішення.

Загалом можна підсумувати, що монографія М. М. Чабаненка «Становлення та розвиток системи аграрного права України» є завершеною, логічно викладеною науковою працею, яку характеризують актуальність, високий науковий рівень дослідження, обґрунтованість та новизна одержаних наукових результатів.

Рецензована наукова праця буде цікавою науковим і науково-педагогічним працівникам, аспірантам, студентам вищих навчальних юридичних закладів, а також всім, хто цікавиться теоретичними проблемами правового регулювання аграрних відносин.